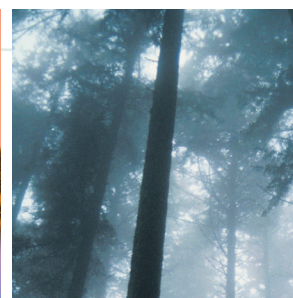
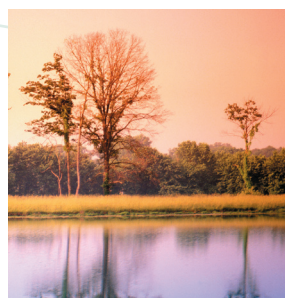
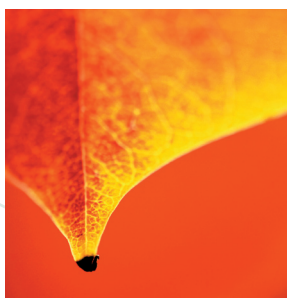

N O R D M I L J Ø

Småsamfund En stor del av Norden

Småsamfund udgør en stor del af Norden, ikke mindst på Færøerne, Island og Grønland, men også i den nordlige del af Skandinavien, samt på øer i de forskellige have i Norden. Småsamfundene har ikke blot et lavere indbyggertal end storbyerne, de står også over for anderledes udfordringer. Dette hæfte sætter fokus på miljø & nordiske småsamfund.

norden

Nordisk Ministerråd

• Med fokus på småsamfund

– en introduktion til Nordisk Ministerråds Småsamfundsgruppe

Dette nummer af NordMiljø sætter fokus på Nordiske småsamfund og den ovennævnte arbejdsgruppes indsats med bl.a. LA21, bæredygtig energiforsyning, biodiversitet, klima og affaldshåndtering. Dette temanummer vil desuden henvise til en række kommende nordiske aktiviteter vedr. Småsamfund.

Småsamfund har ikke blot et lavere indbyggertal end storbyerne, de står også over for anderledes udfordringer, såsom isolation og affolkning. Miljøudfordringer i småsamfund skal også mødes på en anden måde, end man generelt forudsætter og afspejles f.eks. i EU-direktiver. Derfor er der et behov for at se nærmere på de lokale miljøproblemer i småsamfundene og eventuelt finde mere skræddersyede løsninger, som kan gennemføres i praksis. Det er her Nordisk Ministerråds Småsamfundsgruppe kommer ind i billedet.

Småsamfundsgruppen blev etableret i 1991 for at "følge miljøforhold, herunder forhold vedrørende pro-

dukter og produktion samt affald af særlig betydning for småsamfund i Norden og i Arktis". Siden da har gruppen primært arbejdet med tre forskellige områder:

- Avfall
- Lokal Agenda 21
- Miljøstyring

Island, Færøerne, Åland og Nordnorge har været mest aktive i Småsamfundsgruppens arbejde. Gruppen består af medlemmer fra disse områder.

Kontakt:
Sigurbjörg Sæmundsdóttir, sigurbjorg.saemundsdottir@umh.stjr.is

Qoornoq i verdens næst-største fjordsystem ved Nuuk. Hvert eneste lille hus har individuel varmforsyning, og nogle har desuden solceller til egen elektricitet. Foto: Margrethe Sørensen, 2005

Bæredygtig energi i småsamfund

Embedsmandskomitéerne for næring, energi og regional (EK-NE og EK-R) i Nordisk Ministerråd har nedsat en arbejdsgruppe for bæredygtig energiforsyning i tyndt befolkede områder, (TBO). Gruppen arbejder for at finde miljøvenlige og praktisable løsninger for en decentraliseret kraftforsyning i disse områder. Dette er også koblet til klimaaftalen med hensyn til områdernes særlige sårbarhed i forhold til klimaforandringer.

Den vestnordiske region er rig på små ø-samfund, som enten har en svag og sårbar forbindelse til et større forsyningsnet, eller som kun er sikret en stabil og sikker energiforsyning gennem "stand-alone" anlæg. Her må der fokuseres på decentrale løsninger for vedvarende energi, minianlæg, og på at backup-kapacitet og

reservekapacitet også baseres på vedvarende energi.

Ministerrådets mål er, at energiforsyning til og i tyndt befolkede områder skal være rentabel, miljøvenlig og baseret på vedvarende energikilder. Man kan diskutere om vejen til opfyldelsen af målet går via energieffektiviseringer eller via omlægning fra fossile brændsler til vedvarende energikilder. Lige nu er vejen frem dog ikke et "enten eller", men et "både og".

Med en planlagt workshop (Reykjavik 3–4. dec. 2008) vil TBO-gruppen gøre status og skabe et overblik vedr. energieffektiviseringen i fiskeri- og transportsektoren.

Kontakt: Margrethe Sørensen, margrethe@greenet.gl

Snekaster i Nuuk. Lokalsamfund skal have ryddet vejene af hensyn til f.eks. transport med fyringsolie, vand og renovation. Foto: Margrethe Sørensen, april 2006

Små vindmøller på Unst, den nordligste ø i Shetland. Møllerne forsyner nærliggende huse med elektricitet og varme. Overskudsenergien anvendes til fremstilling af brint og til at drive en lille bil. Foto: Margrethe Sørensen, 2006

Lokal Agenda 21

Et kim fra 1996 som har vokset sig stort

Lokal Agenda 21 (LA21) blomstrer på Island og Færøerne. Planen blev formuleret ved FN's konference i Rio de Janeiro i 1992, men blev først indledt i de vestnordiske samfund i 1996, da Nordisk Ministerråds Småsamfundsgruppe igangsatte et projekt om "Miljøet i kommunerne". Dette var kimet til LA21-arbejdet i Vestnorden, som fortsætter med at vokse.

Måske tænker nogen, at begrebet Lokal Agenda 21 er begyndt at blegne her 16 år efter Rio-konferencen. Men det 21. århundrede befinder sig jo

stadig på et tidligt stadium, og det samme gælder for LA21. Vigtigheden af at tænke globalt og handle lokalt er ikke blevet mindre, men sandsynligvis bare blevet større siden 1992.

På Island og Færøerne har der været nationale LA21-kontorer i et par år. Kontorerne samordner kommunernes arbejde med bæredygtig udvikling, fungerer som informationskilder, arrangerer konferencer osv. I følge Bergmann Finnson fra LA21-kontoret på Færøerne tager kontorets arbejde udgangspunkt i Småsam-

fundsgruppens aktiviteter og publikationer, ikke mindst et meget efterspurgte idéhæfte som udkom i 2003 med hjælp fra Ålands LA21-kontor. Hæftet kan findes på nettet på www.alta.is/la21. Ålandskontoret har eksisteret siden 1. juni 1995 og fik Nordisk Råds Natur- og Miljøpris i 1999.

I efteråret samles det nordiske LA21-folk til den tredje nordiske konference om bæredygtig udvikling, "One Small Step", som afholdes i Odense den 15.-17. september 2008, (se www.odense.dk/onesmallstep).

LA21 Idéhæfte
NAP 2003:758

Kontakt:

Bergmann Finnsson, Färöarna,
agenda@fkf.fo
Stefán Gíslason, Island,
stefan@environice.is
Maria Stenroos-Fagerström, Åland,
info@agenda21.ax

Norden vil standse tab af biologisk mangfoldighed

Konkret handling på lokalt niveau er helt nødvendig for at standse tab af biologisk mangfoldighed. Derfor blev der i 2006 etableret et netværk af 13 kommuner i Norden (se kort), som skal gennemføre konkrete projekter, som er relevante for 2010-målet om at standse tab af den biologiske mangfoldighed. Der afholdes årligt møder, hvor kommunerne udveksler erfaringer på tværs af landegrænser. Tilbagemeldingerne fra kommunerne er yderst positive og indtil videre oplever kommunerne fremgang i deres projekter.

De konkrete projekter strækker sig fra restaurering af moser og bække, bekæmpelse af fremmede arter, pleje af lysåben natur gennem græsning eller slåning, eksempler på god byggeskik, som tager hensyn til den biologiske mangfoldighed og brug af kommuneplaner som værktøj.

Netværket har deltagelse af nogle større kommuner men også små samfund som f.eks. Alftanes på Island med 2200 indbyggere, hvor man fokuserer på at forbedre fuglenes leveområder. En tidligere yngleplads for arktisk terne, mudderklore og

strandskade er nu dækket med højt græs og lupin. Den store koloni af ynglende fulge er borte til trods for, at kysten udenfor er rig på småfisk. For omtrent 20 år siden blev udkanten af det fredede område forhøjet og planeret til parcelhuse. Området ændrede sig også til et godt gemmested for katte, hvilket har forværret fuglenes opvækstvilkår yderligere. Kommunen vil nu dække overfladen med sand fra havbunden, hvorefter det er sandsynligt at fuglene koloniserer området igen.

Kontakt: Ingvild Kalland,
ingvild.kalland@dirnat.no

Deltagerkommunerne i det nordiske samarbejde om 2010-målet

Alftanes betyr Sangsvanenes
Foto: Júlíus K. Björnsson

Nordkalotrådets arbejde på småsamfundsfronten

www.nordkalottradet.nu

Nordkalotrådets område består af Nordland, Troms og Finnmark i Norge, Lapland i Finland og Norrbotten i Sverige. Nordkalottens miljøråd driver nogle projekter som vedrører regionens småsamfund:

Miljøgifter på Nordkalotten
På Nordkalotten er der mange

fælles udfordringer i forhold til miljøgifter, som adskiller sig fra andre steder. Der afholdes et seminar i Levi i Finland i okt.-nov. 2008 for at opbygge kendskabet til dette.

Seminar om højspændingsledningers konsekvenser for markbrug
Seminarer fokuserer på miljøkon-

sekvensvurderinger af højspændingsledninger i de forskellige lande og hvordan ESBO-konventionen stiller krav om samråd med nabolande vedrørende dette. Seminaret finder sted den 10.-11. september i Simo, Finland.

I Skarsvåg, verdens nordligste fiskerby på N71°6'50".

Foto: Stefán Gíslason

Avfall på Nordkalotten

Miljørådet har udgivet flere rapporter om regionale udfordringer, f.eks. om farligt affald og affaldsanlæg. Rapporterne og konklusionerne i dem kan findes på følgende hjemmeside. Rapporterne og deres konklusioner kan findes på følgende hjemmeside: www.nordkalottradet.nu/nkrrapporter

Kontakt: Paula Mikkola,
Paula.Mikkola@lapinliitto.fi

Aktuellt

TBO-workshop om energibesparelser i fiskeri og søtransport

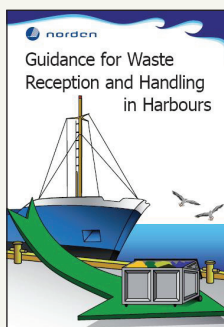
Den nordiske TBO-gruppe holder en workshop i Reykjavik den 3.-4. dec. 2008 for at skabe et overblik over, hvor langt de tyndt befolkede områder er kommet med energieffektiviseringen i fiskeri- og transportsektoren.

Info:
Margrethe Sørensen,
margrethe@greenet.gl

Affald i havne

NMR har udgivet en folder med vejledninger og modeller for affaldsmottagelse i små havne for at lette de små havnes arbejde med at følge op på Direktiv 2000/59/EC. Folderen er på engelsk, men svenske og norske versioner er under udarbejdelse.

Klima og brændselsudgifter – en trussel eller en mulighed for fiskeri i mindre målestok?

Et seminar arrangeret af Nordisk Ministerråd

Har vi nået "peak oil"? Kan vi se frem til fortsat stigende priser? Skal afgifter på udslip af drivhusgasser også indføres for fiskeriet? Vil klimaforandringer i Norden medføre en ændring af fiskebestanden? Hvordan kan man forberede sig på disse forandringer, og hvad bliver konsekvenserne for fiskerisektoren?

Disse spørgsmål vil blive diskuteret på et nordisk seminar med Østersøen som eksempel. Østersøen er særligt udsat for klimapåvirkningen fordi fiskebestanden ikke, ligesom i åbne havområder, kan flytte med klimazonerne og fordi fiskeriet domineres af kystfiskeri i mindre målestok med begrænsede muligheder for at skifte fangstområde.

Seminarret retter sig mod politikere, forvaltere og alle med interesse i fiskeri og miljø i Norden. Det afholdes den 3.-4. nov. 2008 i Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien i Stockholm.

Kontakt: Andreas Stokseth,
Andreas.Stokseth@fkf.dep.no

Evaluering af Småsamfundsgruppens arbejde

Småsamfundsgruppen har lavet en vurdering og sit hidtidige arbejde for at underbygge de fremtidige beslutninger. En ny elektronisk publikation (TemaNord 2008:514 Evaluering af Småsamfundsgruppens arbejde) indeholder en sammenfatning af vurderingen, jf. <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2008:514>.

norden

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Tel +4533 96 0200
Fax +4533 96 0202
www.norden.org

Information om nordisk miljøsamarbejde
Rådgiver Nikolaj Bock, nb@norden.org
Rådgiver Mats Ekenger, mek@norden.org

Redaktør: Mats Ekenger
Tekst: Stefán Gíslason, Margrethe Sørensen,
Andreas Stokseth, Ingvild Kalland og Poula Mikkola
Design: Jette Koefoed

Publikationer fra Nordisk Ministerråd kan bestilles på www.norden.org/publikationer

Det nordiske miljøsamarbejde

Det nordiske miljøhandlingsprogram 2005–2008 danner rammen om de nordiske landes miljøsamarbejde såvel inden for Norden som i forhold til nærområderne, Arktis, EU og øvrige internationale fora. Programmet lægger op til resultater, som sikrer Nordens position som foregangsregion på miljøområdet. En overordnet målsætning er blandt andet at skabe et sundere levestilsmiljø for Nordens befolkning.